

ABD YÖNETİM SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Sahipkiran Stratejik Araştırmalar Merkezi'nce organize edilen 24 Nisan ve 4 Mayıs 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen "Gençler Başkanlık Sistemini Tanıyor" projesinde katılımcı olarak yer aldım. Bu rapor, proje öncesinde ve sonrasında çok kapsamlı olmamakla beraber ABD başkanlık sistemi ile ilgili araştırmalarımın ve ABD' deki çalışma ziyaretlerimizden edindiğim gözlem ve bilgilerin bir analizidir.

Amerika Birleşik Devletleri' nin günümüzdeki devlet biçimi, yönetim yapısı 20. yy öncesinde yaşadığı tarihsel gelişmeler tarafından belirlenmiştir. Bu nedenle ABD federal yapısını ve başkanlık sistemini anlayabilmek için bu devletin kuruluş aşamasına ve bağımsızlık mücadelesi sürecine bakmak faydalı olacaktır. Raporda öncelikle bu tarihsel süreç ele alınmaya çalışılmıştır.

İkinci kısımda ise ABD federal ve eyalet yapısının incelenmesi, seçim süreci ve devlet yönetimi üzerindeki diğer etkili faktörler ele alınmaya çalışılmıştır.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ' NİN KURULUŞU

ABD' nin kuruluşu tipik ulus devletlerin gelişiminden çok farklı olmuştur. Koloni olarak kurulan ve sonradan Britanya' ya karşı bağımsızlık için bir araya gelen sömürgeler devletin kuruluşunda önemli bir yere sahiptir. Ayrıca devletin kuruluşu *kurucu babalar (founding fathers)* olarak da adlandırılan bir grup entelektüel tarafından planlı ve aşamalı bir şekilde tamamlanmıştır.

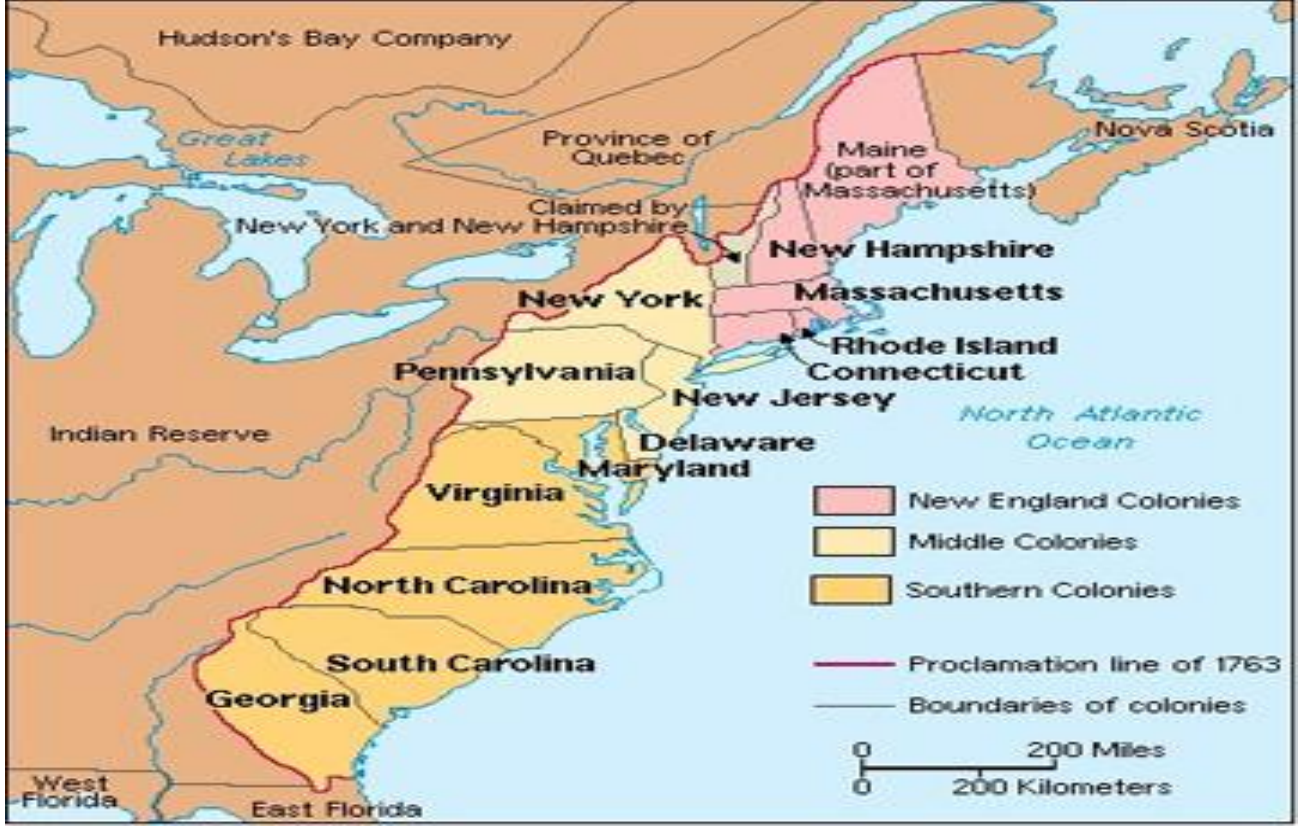
13 Koloni

Amerika' nın keşfinden sonra kıta, Avrupalı sömürgecilerin akınına uğramıştır. Denizaşırı üstünlükleri ve dünyaya yayılmış imparatorluklarıyla bu devletlerin başında İngiltere, Fransa ve İspanya geliyordu.

İlk olarak 1565' te İspanyollar Florida' dan başlayarak Teksas ve Kalifornia' ya kadar uzanan topraklara koloniler kurmuşlardır. Fransızlar ise, ilk 1534' te Kanada' ya gelmişler fakat daha sonra güneye inerek büyük göller bölgesini ele geçirmişlerdir. Kral XIV. Louis' nin adına ithafen Missisipi nehri bölgesine *Louisiana* adını vermişlerdir. İngilizler ise, 1607 yılında bugünkü Virginia bölgesinde ilk yerleşime başlamışlar, 1620' de ise İngiltere' den gelen *Mayflower* gemisindeki göçmenler bugünkü Massachusetts eyaleti bölgesine yerleşmişlerdir. Bundan sonra gelen göç kitleleri ile de yeni yerleşim yerleri oluşmuştur. Bu şekilde Amerikan bağımsızlık savaşı çıktığı zaman "Colony" denilen bu yerleşim yerlerinin sayısı 13' tür.¹

---

¹ Bugünkü Amerika Birleşik Devletleri bayrağında bulunan kırmızı ve beyaz toplam 13 şerit de, İngiltere' ye başkaldıran bu 13 koloniyi simgeler.

Kaynak :<http://alphahistory.com/americanrevolution/thirteen-colonies/>

Amerika' daki bu İngiliz kolonilerini kuruluş şekilleri bakımından 3 kısma ayırmak gerekir :

1. Ticaret şirketleri tarafından kurulan koloniler.
2. Dini sebeplerle vukubulan göçler sonucu kurulan koloniler. Mesela 1620' de *Mayflower* gemisi ile gelenler (Pilgrims) İngiltere Kralı' nın dini üstünlüğünü kabul etmeyen Prüten' ler idi.
3. Büyük toprak sahipleri tarafından mülk esasına göre kurulan koloniler.²

Fakat bu koloniler zamanla “Crown Colony” yani İngiltere Kralı' na ait sömürgeler haline gelmiştir.

New England kolonilerini - Massachusetts, New Hampshire, Rhode Island ve Connecticut – 17. yüzyılda dinsel muhalifler kurmuştur. 18. yüzyılın ortalarına gelindiğinde ise bu koloniler ticaret yoluyla zenginleşmişlerdir. New England' ın ormanları, Britanya İmparatorluğu' nun mallarını taşımak için gemi ve fiçılara dönüştürülüyor; New England kıyılarında avlanan morina balığı³ Batı Hint Adaları' nın köle çalışanlarını besliyordu.⁴

² Fahir Armaoğlu, 19. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Alkım, 2006, s. 24

³ Morina Balığı; Massachusetts eyaletinin kalkınmasında önemli bir yer tutar. Bugün Massachusetts eyaletinin Temsilciler Meclisi' nde asılı “Sacred Cod” olarak adlandırılan temsili bir morina balığı vardır. Yine Massachusetts Anayasası' nda morina balığının eyalet için önemli bir sembol olduğu yazar. Massachusetts

New York ise Britanya tarafından 1664 yılında Hollandalılardan alınmıştır. Fakat Britanyalılar buradaki ticari düzeni değiştirmemiş, Kuzey Amerika’ daki en güçlü yerli Amerikalılarla – Iroquoilerle – ticaret yapmaya devam etmiş ve toprak sahibi bir elit sınıf ile de hükümlerliğini sürdürmüştür.

Pennsylvania daha ılıman bir iklime ve daha zengin topraklara sahip olmasından dolayı New England’ dan daha iyi bir tarım alanına sahipti. Ayrıca New York’ lu tacirlere göre Pennsylvania’ lı tacirler yerli halka daha adil davranıyordu. 1750’ lere gelindiğinde Philadelphia imparatorluğun ikinci en işlek limanı oluyordu. Barbados ve Jamaika’daki ameleleri beslemek için tahıl gönderiyor ve bağımsız çiftçiler haline gelecek İngiliz, Alman, İskoç-İrlandalı göçmenleri getiriyordu.⁵

17. yy’ da kurulan Virginia ve Maryland kolonileri ise dünya pazarında önemli tütün üretim merkeziydi. Nüfusunun çoğunu köleler oluşturuyordu.

Kuzey Carolina’ nın kıyı kesimleri tütün ticareti için merkez olurken iç kesimleri İskoç – İrlandalı ve Alman göçmenler tarafından işgal ediliyordu. Göçmenler Güney Carolina’ nın iç kesimlerini de dolduruyordu. Pirinç plantasyonunun önemli olduğu Güney Carolina’ da nüfusun yüzde 60’ ı siyah ırktan köleleştirilmiş insanlardı.

Georgia ise; 1730’ larda İspanyol Floridası ile Güney Carolina arasında bir tampon bölge olarak kurulmuş en küçük koloniydi.

Farklı toplumsal yapıya, ekonomik sisteme ve nüfusa sahip bu on üç koloni, İngiltere’ ye karşı vereceği bağımsızlık mücadelesinde beraber hareket edecekti.

Bağımsızlık Mücadelesi

Avrupa tarihinde önemli bir yeri olan Yedi Yıl Savaşları hiç şüphesiz Amerika’ daki İngiliz kolonileri üzerinde de etkili olmuştur. Savaşın doğurduğu mali sıkıntıyı giderebilmek için İngiltere, kolonilerde ticareti daha sıkı kontrol edip daha fazla gelir sağlama yoluna başvurmuştur.

1764’ te Şeker Kanunu (Sugar Act) ile başlayan Parlamento’ nun girişimleri, kolonilerin kendi paralarını basmalarını dahi yasaklayan yaptırımlarla devam etmiştir. 22 Mart 1765’ e gelindiğinde çıkartılan Damga Pulu Kanunu (Stamp Act) ise, koloni halkları üzerinde büyük tepkilere neden olmuştur. Kolonilerin protestolarının asıl nedeni; kendi rızaları olmadan vergilendirilmeleri idi. Parlamento’ yu onlar seçmemişti. Ve eğer Parlamento onları vergilendirirse, başka şekillerde de onları kontrol edebilirdi. Britanya Eski Ticaret Bakanı Charles Townshend vergiyi savunurken; “ Bu Amerikalılar, bizim himayemizle dikilen, belirli bir güce ve zenginliğe erişinceye kadar bizim hoşgörümüzle beslenen ve bizim silahlarımızla

---

Hükümet Binası Gezisi, 29 Nisan 2016, Boston ,MA, USA ,

<https://malegislature.gov/Laws/GeneralLaws/PartI/TitleI/Chapter2/Section13> Son Erişim: 20 Mayıs 2016

⁴ Robert J. Allison, Amerikan Devrimi, Çeviri: Uygur Kocabaşoğlu, İletişim, 2012,s. 22

⁵ a. g. e, s, 23

korunan bu çocuklar, altında yaşadığımız sorumluluğun ağır yükünden bizi kurtarmak için kendi birkaç kuruş katkılarına haset mi edecekler? “ diye soruyordu.⁶

1765 Ekim’ inde 9 koloniden 28 temsilcinin katılması ile New York’ da Koloniler Kongresi düzenlendi ve Damga Pulu Kanunu’ nu protesto eden bir dilekçe hazırlanarak Kral III. George’ a gönderildi. Bunun üzerine İngiltere 1766 Mart’ ında Damga Pulu Kanunu’ nu iptal etti. Fakat kolonileri kontrol etme gücünün kendi elinde olduğunu gösteren bir Bildirim Yasası (Declaratory Act) çıkardı. 1767’ de ise Maliye Bakanı Charles Townshend, kendi adını taşıyan “Townshend Kanunu” nu çıkardı. Bu kanuna göre, Amerikan kolonilerinin ithal ettiği çay, kağıt, cam ve ressam boya larına yeni vergiler konuluyordu. Bu vergiler kolonilerde büyük tepkilere sebep oldu. 16 Aralık 1773 geces i Boston limanında demirlenmiş çay yüklü İngiliz gemisine giren protestocular, gemideki 342 sandık çayı denize döktüler. John Adams bu olay üzerine şöyle yazmıştı: “Bu bütün eylemlerin en muazzamıydı. Vatanseverlerin pek çok takdir ettiğim bu son çabasında bir asalet, bir ihtişam, bir ulvilik vardır. Halk, hatırlanacak bir şeyler - dikkat çeken ve çarpıcı bir şeyler - yapılmayacaksa asla ortaya çıkmamalıdır. Çayın bu imha ediliş i, çok cesur, çok cüretkar, çok kararlı, pervasız ve sebatkar bir şeydir ve bunun çok önemli, çok kalıcı sonuçları olacaktır ki bunu tarihte yeni bir çağ olarak görmekten başka bir şey yapamıyorum.”⁷

Parlamento bu olay üzerine Boston limanını kapattı. Massachusetts yönetimini askıya aldı ve şehirdeki toplantılar için valinin iznini zorunlu kıldı. Şerifleri, yargıçları ve Konsey’ i seçme yetkisini halka değil de valiye verdi. Vali olarak da Kuzey Amerika’ daki Britanya askeri birliklerinin komutanı General Thomas Gage’ i atadı.

Kolonilere yayılan bu haber üzerine Virginia, bütün kolonileri “Amerika’ nın birleşik menfaatleri” için bir kongreye davet etti. Birinci Kıta Kongresi⁸ 1774 Eylül’ ünde Philadelphia’ da toplandı. 18 Nisan 1775 sabahı Boston’ da halk ve İngiliz askerleri arasında ilk silahlı çatışmalar başladı. Savaşın devam ettiği dönemde 10 Mayıs 1775’ de İkinci Kıta Kongresi toplandı ve Amerikan Kıt’ a Ordusu adı ile ordu kurulmasına, başına da George Washington’ ın getirilmesine karar verdi. 1776 yılı başlarına gelindiğinde ise, kolonilerde ilk defa bağımsızlık fikirleri belirdi. Thomas Jefferson’ ın kaleme aldığı Bağımsızlık Bildirisi, Kongre tarafından kabul edilerek, 4 Temmuz 1776’ da onaylandı. 1783 Paris Barış ı ile de İngiltere Amerika’ daki kolonilerinin bağımsızlığını tanımak zorunda kaldı.

Bundan sonraki süreç, yeni kurulan devletin kendi siyasal örgütlenmesini oluşturması ve Anayasa’ nın hazırlanması çalışmalarına başlaması yönünde ilerledi. Fakat Anayasa’ nın hazırlanması kolay olmadı. Kurucu babalar⁹, yeni devletin yapısı konusunda görüş ayrılığına düştü. Alexander Hamilton’ un liderliğindeki Federalistler şuan “ eyalet “ adını alan

---

⁶ a.g.e. s, 30

⁷ a. g. e. s, 45

⁸ Kıta Kongresi (Continental Congress) : Devrim sürecinde Amerikan kolonilerinin Britanya’ ya karşı ortak hareket etmesi için koloni meclislerinin seçtiği delegelerden oluşan ve birincisi 5 Eylül-26 Ekim 1774; ikincisi 10 Mayıs 1775-2 Mart 1789 tarihleri arasında görev yapan kongreler için kullanılan terimdir.

⁹ Kurucu Babalar (Founding Fathers) : Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi’ ni ve Amerikan Anayasası’ nı hazırlayan ve imzalayan, Amerika’ nın kuruluşunda önemli yere sahip liderlerdir. Bunlar; George Washington, Thomas Jefferson, John Adams, Alexander Hamilton, John Jay, Benjamin Franklin, James Madison’ dur.

kolonilerin sıkı bir birlik içinde olması ve kuvvetli bir merkezi hükümet taraflısıydılar. Thomas Jefferson'ın liderliğindeki Anti-Federalistler¹⁰ ise; "eyalet"ler arasında çok daha gevşek bir federal sistemin kurulmasını istiyorlardı. Bu görüş ayrılığı nedeni ile Anayasa ancak 17 Eylül 1787'de kabul edilebildi. Yeni anayasaya Federalistler egemen olmuştu. 1789 Ocak ayında ise Başkanlık seçimleri yapıldı ve George Washington Birleşik Amerika'nın ilk başkanı oldu.

Kuvvetler Ayrılığı

Kuvvetler ayrılığı; John Locke tarafından ortaya atılan ve sonrasında Montesquie tarafından geliştirilen yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden ayrı olması durumudur.

Locke'a göre uygar toplumda bireylere ve topluluğa yönetimden gelebilecek üç tehlike vardır:

1. Yasaları yapma erkini elinde tutanların, yürütme erkini de ele geçirmeleri ya da tam tersi yürütme erkini yasama erkini ele geçirmesi.
2. Yasaları yapanların ve uygulayanların kendilerini, yaptıkları yasalara uyma yükümlülüğünde görmemeleri.
3. Yasaları yapanların, yasaları özel yararlarına göre yapıp, özel yararlarına göre uygulamaları.

Bu tehlikelerden dolayı Locke, yönetim erkini ikiye ayrılmasını gerekli bulur.

Kuvvetler ayrılığı prensibinin asıl kurucusu olarak adlandırılan Aydınlanma Çağı'nın önemli isimlerinden, Fransız düşünür Montesquieu ise; bu yönetim anlayışına bir de yargıyı ekler ve özgürlüklerin korunması ve despotluğun önlenmesi için yasama, yürütme ve yargı erklerinin ayrılmış olmasını savunur. Güçler ayrılığı, yasama, yürütme ve yargı olarak üçlü biçimiyle Fransız ve Amerikan devletlerinin anayasalarına geçecektir.¹¹

---

¹⁰ Anti-Federalistler: Bugünkü Demokrat Parti'nin başlangıcını teşkil ederler.

¹¹ Alaeddin Şenel, Siyasal Düşünceler Tarihi, Bilim ve Sanat, 2013, s. 387

AMERİKA HÜKÜMET SİSTEMİ

FEDERAL HÜKÜMET

Federal hükümet üç farklı organdan oluşur. Bunlar yasama görevini yapan Kongre, yürütme görevini yapan Başkan ve yargı görevini yapan Yüksek Mahkemedir. Federal hükümetin merkezi ise Washington DC'dir.

YASAMA (KONGRE)

Kongre Temsilciler Meclisi ve Senato olmak üzere iki meclislidir. Anayasa'nın Kongre'ye verdiği yetkiler; vergi koyma ve toplama, para basma ve değerini düzenleme, posta hizmetleri ve yol temini, Anayasa Mahkemesi'nin altında yer alan mahkemeleri kurma, ordular kurma ve bunları idame ettirme gibi yetkilerdir. Bunlarla birlikte yalnız Kongre savaş ilan edebilir. Fakat Başkomutan olarak Başkan, Kongre resmen savaş ilan etmeden, Birleşik Devletler'i savaflara sokmuştur. Kore savaşı (1950 – 1953), Vietnam Savaşı (1957 – 1975), ve Körfez Savafları (1991, 2003), Kongre tarafından resmen ilan edilmemiş savaflar arasındadır.¹²

ABD Kongresi'nde hem Temsilcilerin hem Senatörlerin başlıca endişesi 'istediğini elde etmek'tir. Bu yüzden Kongre'ye *karşılıklı paslaşma (pork barrel)* diye bilinen ve yasama üyeleri arasındaki bir işbirliğiyle yürütülen, kendi seçim bölgelerine çıkarlar sağlama amaçlı düzenlemelerle karakterize edilen bir siyaset tarzı, yaygın şekilde egemendir.¹³

Temsilciler Meclisi

Temsilciler Meclisi üye sayısı Anayasa'da belirtilmemekle birlikte eyaletlerin nüfus oranına göre saptanır. Günümüzdeki üye sayısı 435' tir. Ayrıca Meclis' te oy kullanmayan fakat komisyonlarda oy hakkı bulunan beş eyalet vardır. Bunlar: District of Colombia, Samoa, Virgin Adaları, Guam ve Porto Riko'dur. Üyeler iki yıl süreyle görev yaparlar. Üye olma şartları; 25 yaşını doldurmuş olmak, en az 7 yıl ABD vatandaşı olmak ve Kongre'ye geldikleri eyalette ikamet ediyor olmaktır. Temsilciler Meclisi Başkanı çoğunluk partisi tarafından seçilir.¹⁴

Temsilciler Meclisi'nin Senato ile paylaşmadığı bazı yetkileri vardır. Gelir sağlama amaçlı bütün yasa tasarıları önce Temsilciler Meclisi'ne sunulur. Yine bir başkan adayı seçici oyların çoğunluğunu sağlayamadığı durumda aday, Temsilciler Meclisi tarafından seçilir.

Anayasa'da ayrıca Temsilciler Meclisi'ne Başkan'ı, Başkan Yardımcısı'nı ve diğer federal yetkilileri vatana ihanet, yolsuzluk ve görevi kötüye kullanmak ile ilgili *suçlama yetkisi* (

¹² ABD Anayasası, <http://turkish.turkey.usembassy.gov/media/pdf/abd-anayasasi.pdf> Son Erişim: 26 Mayıs 2016

¹³ Andrew Heywood, Siyaset, Adres, 2007, s. 455

¹⁴ The U.S. House of Representatives, <http://www.house.gov/content/learn/> Son Erişim: 23 Mayıs 2016

impeachment) verilmiştir. Suçlama Temsilciler Meclisi tarafından yapılır, yargılamayı ise Senato yapar.¹⁵

Senato

Her eyaletten 2 üye olmak üzere toplamda 100 senatör vardır. Anayasa' nın kabulünden sonraki yüz yıl boyunca senatörler eyalet meclislerince seçilmiştir. Fakat 1913' teki 17. Değişiklik' le senatörler halk tarafından seçilmeye başlanmıştır.¹⁶ Senatörlerin 30 yaşını doldurmuş olması, en az 9 yıldır ABD vatandaşı olması ve seçildikleri eyalette ikamet ediyor olmaları gerekir. Görev süreleri 6 yıldır ve 2 yılda bir 1/3' ü için seçim yapılır. Senato'nun başkanlığını ABD Başkan Yardımcısı yapar.

Senato'nun ayrıca Başkan'ın atadığı yüksek dereceli federal hükümet memurlarını ve büyükelçileri onaylama yetkisi vardır. Fakat bu konuda verilecek farklı bir karar yürütmeye tıkanıklığa sebep olabilir. Bunun bir örneği, 2010 yılında Obama'nın Ankara Büyükelçiliği için Francis Ricciardone'yi atamasında yaşanmıştır. Atama 2010 Temmuz'da yapılmış fakat Senato'da onay aşamasında yaklaşık altı ay Cumhuriyetçi Senatör Sam Brownback tarafından engellenmiştir.^{17 18}

Yasa Yapma Süreci

Yasa taslağı herkes tarafından yazılabilir fakat sadece Kongre üyeleri yasayı Kongre'ye sunabilir. Öneriler ilk önce ilgili alt komisyona gider. Senato'nun 17 komisyonu ve 70 alt komisyonu vardır. Temsilciler Meclisi'nde ise 23 komisyon ve 104 alt komisyon bulunur.¹⁹ Burada öneri, kabul edilebilir, reddedilebilir veya değiştirilebilir. Bir sonraki aşamaya geçmesine karar verilen öneri, komisyona gönderilir ve yine aynı süreçten geçer. Bu aşamada komisyonlar *görüş alma (hearing)* denilen önerinin tartışılacağı kamuya açık oturumlar düzenler.²⁰ Komisyondan geçen öneri, Senato ya da Temsilciler Meclisi' ne görüşülmek üzere gönderilir. Çoğunluk partisi lideri önerinin ne zaman değerlendirmeye alınacağına karar

---

¹⁵ Amerika tarihinde bu zamana kadar üç Başkan suçlamaya maruz kalmıştır. Bunlardan ilki ABD'nin 17. Başkanı Andrew Jackson, diğeri 42. Başkan Bill Clinton'dur. Fakat ikisi de suçlu bulunmamıştır. 37. Başkan Richard Nixon ise yargılama sonucunu beklemeden istifa etmiştir. <http://history.house.gov/Institution/Origins-Development/Impeachment/> Son Erişim: 26 Mayıs 2016

¹⁶ The U.S Senate , <https://www.visitthecapitol.gov/about-congress/us-senate> Son Erişim: 23 Mayıs 2016

¹⁷ Hürriyet Gazetesi Washington Temsilcisi Tolga Tanış ile Görüşme, 25 Nisan 2016, Washington DC, ABD

¹⁸ Bunun gerekçesi olarak Senatör Brownback dönemin Dışişleri Bakanı Hillary Clinton'a yazdığı mektupta; Ricciardone' nin Kahire Büyükelçiliği sırasında Bush yönetiminin Iraklı muhalif gruplara karşı demokrasi ve insan hakları çabalarını uygulamada başarısız olduğunu, bunu Türkiye için de öngördüğünü ve Ricciardone' nin uygun bir aday olmadığını söylemiştir. Ayrıca mektubuna, Senato'nun onaylama sürecinde Türkiye'nin BM'de İran'a karşı yaptırımları veto kararı ve İsrail ile kötü ilişkileri de göz önünde bulundurmaları gerektiğini ilave etmiştir. <http://foreignpolicy.com/2010/08/16/brownbacks-case-against-proposed-turkish-ambassador-ricciardone/> Son Erişim:26 Mayıs 2016

¹⁹ The White House, <https://www.whitehouse.gov/1600/legislative-branch> Son Erişim: 23 Mayıs 2016

²⁰ Boston Başkonsolosu Ömür Budak ile Görüşme, 29 Nisan 2016, Boston, MA, ABD

verir. Meclis'te temsilcilerin yasa ile ilgili konuşma süresi kısıtlıdır. Fakat Senato'da süre sınırı yoktur. Senatörler *kürsüyü işgal (filibuster)* denilen haklarını kullanarak istemedikleri bir yasa tasarısına karşı saatlerce konuşabilirler. Bunu durdurmak için ise, 1917 yılında "cloture" denilen 60 Senatörün oyuyla bu hakkın iptali çözümlenmiştir.²¹ Her iki meclisten de geçen yasa tasarısı Başkan'ın önüne gelir. Başkan tasarımı kabul edebilir veya veto edebilir. Veto ettiği tasarı tekrar Kongre'ye gider ve bu sefer yasanın yürürlüğe girmesi için her iki mecliste de 2/3 çoğunluğa ulaşması gerekir.

Federal bütçenin onaylanması sürecinde ise; Başkan, Bütçe ve Yönetim Ofisi (Office of Management and Budget) ile birlikte bütçe önerisini oluşturur ve Kongre'ye sunar. Fakat zaman zaman Başkan ve Kongre'nin bütçe konusunda anlaşmazlığa düştüğü ve federal *hükümetin kapanması (shutdown)* ile sonuçlanan durum da yaşanmaktadır. Hükümetin kapanması durumunda, federal hükümette çalışanlar zorunlu olarak izne çıkarılmakta ve devletin çalışmaları askıya alınmaktadır.²²

YÜRÜTME (BAŞKAN)

Yürütme organı, hem hükümetin hem devletin başı olan Başkan'dır. Dört yıllığına seçilir. En fazla iki dönem başkanlık yapar.²³ ABD Başkanı adayları olmak için; Amerikan vatandaşı olmak, 35 yaşını doldurmuş olmak, ABD'de en az 14 yıl yaşamış olmak gerekir. Başkan Yardımcısı da Başkan ile birlikte seçilir. Başkan'ın ölümü, istifası veya görevini yerine getirmede yetersiz olduğu hallerde yetki Başkan Yardımcısı'na geçer. Başkan'ın yetki ve görevleri; diplomasiyi ve dış politikayı yürütme, ordunun başkomutanı olarak hareket etme, Senato'nun 2/3'ünün onayıyla uluslararası antlaşmaları imzalama, federal suçları affetme²⁴ gibi yetkilidir.

Başkanların yönetimlerdeki üst ve orta derecelere doğrudan ve dolaylı atama yetkileri de vardır. Bu sayı yaklaşık 3000 bürokrat atamasını içerirken; ABD'deki 2.000.000'un üzerinde bürokratin sayısına nispetle küçük ve etkili olamayacak bir grubu temsil eder.²⁵

²¹ 1917 yılında Woodrow Wilson savaş yasalarına karşı filibuster uygulayan Senato'ya karşı şunları söylemiştir; "Şahsi çıkarlarından başka hiçbir şeyi önemsemeyen, kendilerinden başka hiç kimsenin fikir ve düşüncelerini temsil etmeyen küçük fakat kararlı bir grup, ABD'nin yüce hükümetini küçük düşürmüş, aciz bırakmıştır." <http://articles.latimes.com/2013/dec/01/opinion/la-oe-appleby-filibuster-20131201> Son Erişim: 23 Mayıs 2016

²² 1976'da değiştirilen bütçeleme sürecinden beri, toplamda 18 shutdown yaşanmıştır. Sonuncusu, 2013 yılında Obama dönemindeydi. Dylan Matthews, Here is every previous government shutdown, why they happened and how they ended, 25 September 2013, <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2013/09/25/here-is-every-previous-government-shutdown-why-they-happened-and-how-they-ended> Son Erişim: 26 Mayıs 2016

²³ ABD tarihinde Franklin Delano Roosevelt dışında ikiden fazla seçilmiş olan başkan yoktur. Daha sonraları anayasa değiştirildiği için bundan sonra da herhangi bir başkanın ikiden fazla seçilmesi mümkün değildir. Franklin Delano Roosevelt House, 29 Nisan 2016, Boston, MA, ABD

²⁴ Tarihte bilinen en ünlü başkanlık affı, Watergate Skandalı ile suçlanan Richard Nixon'ın istifası sonrası yerine gelen 38. ABD Başkanı Gerald Ford'un Nixon'ı affetmesidir. <https://www.fordlibrarymuseum.gov/library/speeches/740061.asp> Son Erişim: 26 Mayıs 2016

²⁵ Woodrow Wilson yönetiminde Denizcilik Bakanı olan F.D. Roosevelt, Denizcilik Bakanlığı'nı bir kuştüyü yastığı yumruklamak şeklinde tanımlamış: 'siz yumrukluyorsunuz, yumrukluyorsunuz, fakat o hep aynı kalıyor.' Andrew Heywood, Siyaset, Adres, 2007, s.483

Ayrıca Başkan, Anayasa Mahkemesi baş hakimleri ve federal hakimleri Senato'nun onayı ile atama yetkisine de sahiptir. Ancak bu konuda farklı görüşlere sahip olunması durumunda yürütmeye tıkanıklık yaşanabilir.²⁶

Başkan'ın çok tartışmalı olmakla birlikte *Başkanlık kararnamesi* (*executive order*) çıkarma gibi yetkisi de vardır. Kongre, Başkan'ın çıkardığı bir *kararnameyi* ancak bir yasa ile değiştirebilir. Fakat Başkan'ın bunu veto yetkisi vardır. Yasanın veto engelini aşması için ise Kongre'nin her iki kanadının da 2/3'ünün oyu gerekir.

Başkanlık otoritesinin en güçlü yetkisi olarak tanımlanan *Başkanlık kararnamesi*, Anayasa'da yer almamakla birlikte zamanla Anayasa'nın 2.maddesinden hareketle Başkan'a bu yetkinin tanındığı kabul edilmiştir. Yetkinin konusu çok geniş olmakla birlikte Obama, ülkelere yaptırım uygulama²⁷, bir kurumun ismini değiştirme²⁸, federal binaların yangından korunması için tedbirler alınması²⁹ gibi bir çok alanda da kararname çıkarmıştır.

Başkan ile birlikte çalışan kabineyi oluşturan yürütme organına bağlı bakanlıklar vardır. Bunlar başta Dışişleri Bakanlığı (Secretary of State) olmak üzere on dört tanedir. Kabine bakanlıkları dışında bağımsız Yürütme Organı kuruluşları da vardır. Bunlar; ABD Posta İdaresi (US Postal Service), Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA), Federal Rezerv Kurulu (FED), Merkezi istihbarat Teşkilatı (CIA), ABD Çevre Koruma Dairesi (Environmental Protection Agency), ABD Uluslar arası Kalkınma Dairesi (US Agency for Department) gibi kuruluşlardır.

YARGI (YÜKSEK MAHKEME)

Federal yargı sistemi dokuz üyeli *Yüksek Mahkeme (Supreme Court)* , 12 adet gezici mahkeme, 94 adet bölge mahkemesi ve Kongre'nin zaman zaman oluşturduğu alt mahkemelerden oluşur. Yüksek Mahkemenin ve federal mahkemelerin tüm üyelerini Başkan'ın aday göstermesi sonucu Senato atar. Federal hakimler ömür boyu göreve gelir ve Anayasa'da görevde kaldıkları süre boyunca maaşlarının düşürülmeyeceği yazar.

Federal mahkemenin yetkisine giren dava konuları; ABD Anayasası'ndan doğan hukuksal ve adli davalar, büyükelçileri, konsolosları ve diğer diplomatik temsilcilikleri ilgilendiren

²⁶ 2016 Şubat ayında Yüksek Mahkeme yargıcı Antonin Scalia'nın ani ölümü nedeniyle boşalan koltuğa Obama'nın aday gösterdiği Merrick Garland için Senato onay vermemektedir. 340 gündür yaşanan bu boşluk, 1969'da Nixon döneminde yaşanan 391 günlük boşluk krizini de aşacak gibi görünmektedir. Chris Wilson, Antonin Scalia's Open Supreme Court Seat Could Set Record For Vacancy, February 14, 2016 <http://time.com/4224348/scalia-vacancy-supreme-court/> Son Erişim:27 Mayıs 2016

²⁷ 2014'te Rusya'nın Kırım'ı ilhakı sonrası Obama Kırım'a yatırım yapılmasını ve ticareti yasaklayan bir kararname imzalamıştı. <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2014/12/19/executive-order-blocking-property-certain-persons-and-prohibiting-certain> Son Erişim: 27 Mayıs 2016

²⁸ Federal Register, February 10, 2014 <https://www.federalregister.gov/articles/2014/02/14/2014-03474/changing-the-name-of-the-national-security-staff-to-the-national-security-council-staff> Son Erişim: 27 Mayıs 2016

²⁹ Gregory Korte, Obama Executive Order: Protect Federal Buildings From Wildfires, May 18,2016 <http://www.usatoday.com/story/news/politics/2016/05/18/obama-executive-order-protect-federal-buildings-wildfires/84536600> Son Erişim: 27 Mayıs 2016

davalar, deniz hukuku ile ilgili davalar, bir eyalete mensup vatandaş ile yabancı ülke vatandaşları arasındaki anlaşmazlıklar gibi konulardır. Diğer dava konularında ise temyiz mahkemesi şeklinde görev yapar.

EYALET VE YEREL YÖNETİMLER

Amerika Birleşik Devletleri 50 eyalet ve bir federal bölgeden oluşan federe bir devlettir.³⁰ District of Columbia (Washington)³¹ federal hükümetin merkezidir.

Her eyaletin yasama, yürütme ve yargı organları vardır. Örneğin Massachusetts eyaletinde seçimle göreve gelen *Vali (Governor)* başkanlığında eyalet hükümeti vardır. Yasama görevini yine federal hükümette olduğu gibi 40 senatörden oluşan bir Senato, 160 temsilciden oluşan bir Temsilciler Meclisi üstlenmiştir. Eyaletlerin yasaları ve yasama süreçleri de farklıdır. Yine Massachusetts eyaletinde bütçe görüşmeleri Temmuz ayında başlarken federal hükümetin bütçe görüşmeleri Nisan ayında başlar.³²

Eyalete maddi yük getirecek yasa tasarıları görüşülürken daha dikkatli olunur, kabul edilmesi kolay olmaz. İnsanlarda bizim paramız nereye gidiyor ? Kimin için kullanılıyor? gibi sorunların olduğu gözlemlenebilir.³³

İdari teşkilat yapısı Eyalet (State), Bölge (County) ve Şehir(City) şeklindedir . Şehirler arasındaki belediye seçimleri bile farklı usullerde olabilmektedir. Belediye meclis üyeleri, belediye başkanları, okul müdürleri, şerifler seçimle göreve gelmektedir.³⁴

BAŞKANLIK SEÇİM SÜRECİ

ABD başkanlık seçimleri, ön seçim ve genel seçim olmak üzere iki aşamadan oluşur. ABD Anayasası'nda siyasi parti yapılanması ile ilgili bir düzenleme olmadığı için, zaman içerisinde ABD'nin iki büyük partisi – Demokrat Parti ve Cumhuriyetçi Parti – adaylarını, her eyalette farklı şekillerde olan ön seçimlerle belirleme yoluna gitmişlerdir. Bu ön seçimler primary veya caucus şeklindedir.

Primary yöntemi, oy vermek isteyen her vatandaşa açıktır ve seçmenler, sadece tek partinin tek adayına oy verirler. New Hampshire, Florida, Virginia gibi eyaletlerde bu yöntem uygulanır. Caucus yöntemi ise, o siyasi partinin yerel düzeyde üyeleri veya destekçilerinin katıldığı bir tür toplantılardır. Iowa, Washington, Colorado gibi eyaletlerde uygulanır.

---

³⁰ ABD bayrağındaki sol üstte bulunan 50 tane beyaz yıldız, 50 eyaleti simgeler.

³¹ Washington, Kongre'de temsilci buldurulmamasına rağmen vergi verir. Bunu protesto etmek için 2000 yılından bu yana araba plakalarında *temsilsiz vergilendirme (taxation without representation)* sloganı yazılmıştır.

³² Paul Donato ile Görüşme, 29 Nisan 2016, Massachusetts Eyaletinin Temsilciler Meclisi Başkanı Harold Naughton'un ofisi, Boston, MA, ABD

³³ Boston Başkonsolosu Ömür Budak ile Görüşme, 29 Nisan 2016, Boston, MA, ABD

³⁴ Paterson Belediye Başkan Yardımcısı Derya Taşkın ile Görüşme, 1 Mayıs 2016, Paterson, NJ, ABD

Adaylar, Ocak ve Haziran ayları arasında, eyalet eyalet gezerek delege toplarlar ve en fazla delege toplayan aday, Ağustos sonu Eylül başında yapılan parti kurultaylarında (convention) o partinin başkan adayı olarak ilan edilir. Fakat ön seçimler sonucu hangi ismin aday olacağı zaten belirlendiğinden kurultaylar formalitedir. Kurultayda açıklanan adaylar daha sonra iki aylık başkanlık seçimi kampanyalarına başlarlar.

Başkanlık seçimlerinde seçmenler doğrudan Başkan'ı seçmezler. *Seçiciler Kurulu (Electoral College)* olarak adlandırılan bir seçmenler tarafından Başkan seçilir. Seçici sayısı bir eyalette temsilci ve senatörlerin toplamına eşittir. Seçime katılan her ABD vatandaşı seçicileri seçer, Seçiciler Kurulu ise Başkan'ı seçer.

Başkan adayları mali kaynaklarını federal yasalara göre; bireylerden, siyasi partilerden, *siyasi eylem komitelerinden (PAC)*³⁵ ve kamusal kaynaklardan sağlarlar. Bireylerin herhangi bir adaya bağışının üst limiti 2700 dolardır. Fakat siyasi eylem komiteleri aracılığıyla bireyler ve 2010 yılında Yüksek Mahkeme'nin aldığı bir karar ile de şirketler, destekledikleri adaylara sınırsız olarak bağış yapabilmektedir.³⁶

LOBİCİLİK

Kamu politikası yapımı sürecinde karar alıcıları etkilemek ve yönlendirmek amacıyla örgütlenen çeşitli baskı grupları vardır. Bunlar Amerika' da lobıcilik olarak kendisini göstermiştir ve faaliyetlerini yasal olarak sürdürmektedir.³⁷ Başlıca ekonomik alanda olmak üzere dini ve ırki birçok alanda çalışan çok sayıda lobi vardır. Özellikle Ermeni lobisinin, Kongre'ye, 1915 olaylarının 'soykırım' olarak tanınması yönünde ciddi çalışmaları, 1970'lerden bu yana devam etmektedir.³⁸

Ekonomik alanda faaliyet gösteren lobiler ise; özellikle vergilendirme sürecinde Kongre'nin kararlarını etkileme ve değiştirme yönünde çalışmalarını sürdürmektedir. Bu şirketlerin başında; General Electric, Citigroup, Bank of America, JP Morgan, Chase gibi şirketler gelmektedir.³⁹

---

³⁵ Siyasi Eylem Komiteleri (PAC); bir adayın seçim kazanması yada bir yasanın kabul edilmesi için oluşturulmuş, sınırsız mali kaynak toplayabilen organizasyonlardır.

³⁶ Seçimlerin paranın gücüyle kazanılıyor olması demokrasinin gücünü mü gösteriyor, paranın gücünü mü? diye sorduğumuzda Derya Taşkın; " Burada parası olan düdüğü çalıyor, demokrasi de para ile eş değer zaten." diye cevaplıyor. Paterson Belediye Başkan Yardımcısı Derya Taşkın ile Görüşme, 1 Mayıs 2016, Paterson, NJ, ABD

³⁷ Hürriyet Gazetesi Washington Temsilcisi Tolga Tanış ile Görüşme, 25 Nisan 2016, Washington DC, ABD

³⁸ Ermeni silahlı örgütü ASALA tarafından 5 Mayıs 1982 tarihinde şehit edilen Boston Fahri Başkonsolosu Orhan Gündüz'ün adının verildiği odada Boston Başkonsolosu Ömür Budak ile Görüşme, 29 Nisan 2016, Boston, MA, ABD

³⁹ Bob Abeshouse and Simon Bouvier , 23 March 2016,

<http://www.aljazeera.com/programmes/peopleandpower/2016/03/happening-american-democracy-160323094609454.html> Son Erişim: 31 Mayıs 2016

SONUÇ YERİNE

Amerika Birleşik Devletleri'nin kuruluşu 18. yy' da feodalitenin yıkılmaya başladığı, kilisenin gücünün sorgulandığı ve mutlak monarşilerin çöküşe geçtiği bir döneme rastlamaktadır. Kıta Avrupa'sı Aydınlanma Çağı'na girerken Atlantik ötesinde bağımsızlığını yeni kazanmış bu devlet, bir siyasal örgütlenme sürecine başlamıştı.

Bu örgütlenme, kurucu babalar olarak bilinen bir grup tarafından tasarlanan, İngiliz monarşisine karşı, Yeni Dünya düzenini öngörüyordu. Bu düzene ise; koloni yaşamının getirdiklerini, Roma ve Yunan uygarlıklarının çizgisinde, John Locke'un doğa yasası, Montesquieu'nun kuvvetler ayrılığı prensibi ve Hobbes'un bireyseliği ile sentezleyerek ulaşılmıştır.

Federalist düzeni zorunlu kılan sebeplerin başında bir dış etken olarak İngiliz tehdidi gelmektedir. Zayıf ve küçük koloniler bu dış tehdide karşı birleşmişler ve güçlerini artırarak daha güvenli bir ortam tahsis etmişlerdir.

Başka bir sebep ise, kıtanın artan göçlerle çok kültürlü ve çok etnikli bir yapıya evrilmesi ve coğrafyanın büyüklüğü avantajı ile de yönetim gücünün dağıtılması ihtiyacının doğmasıdır.

Kuruluşundan günümüze kadar geçen zamanda ise Amerika'da, yönetsel alanda birçok sıkıntı yaşanmış, bunlar, dönemin ihtiyaçları doğrultusunda giderilmeye çalışılmıştır.

“Sistemin tıkanıp, istikrarsızlığın olduğu zamanlarda, sorunu biraz demlenmeye bırakmak gerekir. Güçler arasındaki çatışma, istikrarsızlık her zaman kötü bir şey değildir, bunun iyi sonuçları da olabilir” diyor Upenn' in Fels Kamu Yönetimi Enstitüsü Müdürü Dr. Nelson Lim. Ve devam ediyor; “Amerika veya Meksika başkanlık sistemlerinin avantajlarını ve dezavantajlarını tanımladıktan sonra, bunu Türkiye'ye uyarlamak doğru olmaz. Her ülkenin ayrı demografik yapısı, tarihsel karakteri vardır. Türkiye de kendi sistemini oluşturmalı, kendi tarihsel karakterine ve demografisine uygun bir yönetim benimsemeli.”

Her devletin hükümet sisteminde yaşadığı sorunlar gibi, ABD başkanlık sisteminin de tarihsel koşullarda ve uygulamada sorunlar yaşayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bugün bile sistemin tıkanıp noktalarına çözüm arayışları devam etmektedir.